

DON'T BUY INTO OCCUPATION – Country brief Nederland

29-09-2021

1. INTRODUCTIE

De "**Don't Buy into Occupation**" (DBIO)-coalitie is een gezamenlijk project van 25 Palestijnse, regionale en Europese organisaties gevestigd in België, Frankrijk, Ierland, Nederland, Noorwegen, Spanje en het Verenigd Koninkrijk (VK). De coalitie, die gecoördineerd wordt door 11.11.11, **onderzoekt de financiële relaties tussen Europese financiële instellingen en bedrijven die een rol spelen in de illegale Israëlische nederzettingen in bezet Palestijns gebied**. De Nederlandse leden van de coalitie zijn BankTrack, PAX en The Rights Forum.

De Israëlische nederzettingen in de bezette Palestijnse gebieden zijn illegaal volgens internationaal recht¹. De bouw en uitbreiding van deze nederzettingen gaan eveneens gepaard met schendingen van het oorlogsrecht en mensenrechten, zoals landonteigening van Palestijnen en de sloop van Palestijnse huizen en bezittingen.

Bedrijven en financiële instellingen die financiële relaties onderhouden met de nederzettingeneconomie, spelen een belangrijke rol in het voortbestaan en de uitbreiding van de nederzettingen. De Verenigde Naties [publiceerden](#) daarom in februari 2020 een "**VN-database**" van bedrijven die betrokken zijn bij de Israëlische nederzettingeneconomie.

In dit nieuwe rapport brengt de DBIO-coalitie de financiële relaties tussen dergelijke bedrijven en Europese financiële instellingen in kaart. Hieruit blijkt dat **verschillende Nederlandse bedrijven, pensioenfondsen, banken en verzekeraars betrokken zijn bij de nederzettingeneconomie en daarmee een groot risico lopen bij te dragen aan systematische mensenrechtenschendingen**.

De laatste pagina van deze country brief bevat een tabel met een overzicht van alle investeringen door in het rapport opgenomen Nederlandse financiële instellingen.

2. ALGEMENE BEVINDINGEN

Tussen januari 2018 en mei 2021 onderhielden **672 Europese financiële instellingen** - zoals banken, vermogensbeheerders, verzekeringsmaatschappijen en pensioenfondsen- financiële relaties met 50 bedrijven die betrokken zijn bij de Israëlische nederzettingen.

114 miljard dollar werd verstrekt in de vorm van leningen en "underwritings" (het onderschrijven van de uitgifte van obligaties), terwijl Europese investeerders ook **141 miljard dollar** aan aandelen en obligaties bezitten van deze bedrijven.

De **50 bedrijven** die betrokken zijn bij de Israëlische nederzettingen en waarvoor dit onderzoek financiële relaties met Europese financiële instellingen heeft gevonden, zijn ACS Group, Airbnb, Alstom, Altice Europe, Ashtrom Group, Atlas Copco, Bank Hapoalim, Bank Leumi, Bezeq Group, Booking Holdings, Construcciones y Auxiliar de Ferrocarriles (CAF), Caterpillar, Cellcom Israel, Cemex, CETCO Mineral Technology Group, Cisco Systems, CNH Industrial, Delek Group, Delta Galil Industries, DXC Technology, eDreams ODIGEO, Elbit Systems, Electra Group, Energix Renewable Energies, Expedia Group, First International Bank of Israel (FIBI), General Mills, HeidelbergCement, Hewlett Packard Enterprise (HPE), Israel Discount Bank, Magal Security Systems, MAN Group, Manitou Group, Matrix

---

¹ VNVR Resolutie 2334 (2016)

IT, Mivne Group, Mizrahi Tefahot Bank, Motorola Solutions, Partner Communications Company, Paz Oil Company, Rami Levy Chain Stores Hashikma Marketing 2006, RE/MAX Holdings, Shapir Engineering and Industry, Shikun & Binui, Shufersal, Siemens, Solvay, Terex Corporation, Tripadvisor, Volvo Group, en WSP Global.

3. SPECIFIEKE BEVINDINGEN VOOR NEDERLAND

Bedrijven

Van de 50 bedrijven die in het rapport worden beschreven zijn er vijf in Nederland gevestigd:

- **Altice Europe** is een in Nederland gevestigd telecombedrijf. Volgens Who Profits biedt de Israëlische dochteronderneming van Altice, Hot Telecommunication Systems, telecomdiensten aan in Israëlische nederzettingen. Een andere dochteronderneming, Hot Mobile, beheert volgens Who Profits een groot aantal antennes in de bezette Westelijke Jordaanoever, waarvan er enkele gebouwd zijn op geconfisqueerd particulier Palestijns land. Ook beheren dochterondernemingen meerdere verkoop- en klantcontactcentra in de Israëlische nederzettingen. Zowel Altice als de genoemde dochterondernemingen zijn opgenomen in de VN-Database.
- **Booking.com**, onderdeel van Booking Holdings, is een in Nederland geregistreerd online bedrijf dat accommodaties aanbiedt, waaronder in een aantal Israëlische nederzettingen in bezet Palestijns gebied. Booking.com is opgenomen in de VN-Database.
- **CNH Industrial** is een in Nederland geregistreerde fabrikant van onder andere landbouwmachines, trucks en commerciële voertuigen. Volgens Who Profits zijn de producten van CNH gebruikt voor de bouw van Israëlische nederzettingen en gerelateerde infrastructuur, voor de bouw van de scheidingsmuur en voor de sloop van Palestijnse huizen in de bezette gebieden.
- **Kardan** is een in Nederland geregistreerde investeringsmaatschappij, actief in de onroerendgoedsector, waterinfrastructuur en financiële diensten. Door middel van haar dochtermaatschappijen Tahal Group International en Tahal Consulting Engineers voert Kardan projecten uit op het gebied van waterzuivering en watervoorziening ten behoeve van diverse nederzettingen en nederzettingenblokken. Kardan is opgenomen in de VN-Database.
- **Tahal Group International** is een in Nederland geregistreerd bedrijf gespecialiseerd in waterzuivering en watervoorziening. Tahal Group International en Tahal Consulting Engineers voeren projecten uit op het gebied van waterzuivering en watervoorziening ten behoeve van diverse nederzettingen en nederzettingenblokken. Tahal Group International is opgenomen in de VN-Database.

Banken

- **ABN AMRO** verstrekke in totaal 342 miljoen USD aan kredieten en was daarmee de 31e grootste kredietverstrekker in het rapport. Het krediet werd uitsluitend verstrekt aan Delek Group. ABN AMRO heeft daarnaast beleggingen ten bedrage van 3 miljoen USD in Delek Group.
- **ING** verstrekke in totaal 4.604 miljoen USD (4,6 miljard USD) aan leningen en onderwritings aan ondernemingen die betrokken zijn bij de Israëlische nederzettingen, waarmee het de 8e grootste crediteur in het rapport is. Het gaat onder meer om financiële relaties met HeidelbergCement, ACS Group, Altice Europe, Caterpillar, Cemex, CNH Industrial, Delek Group, DXC Technology, HPE, Siemens, Solvay en Volvo Group.

Pensioenfondsen

- **Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (ABP)** had in mei 2021 voor bijna 1,1 miljard USD belegd in bedrijven die betrokken zijn bij de Israëlische nederzettingeneconomie. Het betreft onder meer beleggingen in HeidelbergCement, Bezeq Group, Caterpillar, Matrix IT, Motorola, RE/MAX en WSP Global. Daarentegen heeft ABP in 2020 besloten niet langer te investeren in twee banken die Israëlische nederzettingen zouden financieren, Bank Hapoalim en Bank Leumi.
- **Pensioenfonds Zorg en Welzijn (PFZW)** had in mei 2021 voor 480 miljoen USD belegd in bedrijven die betrokken zijn bij de Israëlische nederzettingeneconomie. Het betreft onder meer

beleggingen in Bank Hapoalim, Bank Leumi, First International Bank of Israel, Israel Discount Bank, Mizrahi Tefahot Bank, Bezeq Group, Energix, Paz Oil Company, Shapir Engineering and Industry en TripAdvisor.

Verzekeraars

- **NN Group** investeerde tussen januari 2018 en mei 2021 **733 miljoen USD** in bedrijven die betrokken zijn bij de Israëlische nederzettingeneconomie. Het betreft onder andere investeringen in Siemens, Atlas Copco en Cisco Systems.
- **Aegon** investeerde tussen januari 2018 en mei 2021 **584 miljoen USD** in bedrijven die betrokken zijn bij de Israëlische nederzettingeneconomie. Het betreft onder andere investeringen in Cisco Systems, Hewlett Packard Enterprise en Booking.com.

4. VERANTWOORDELIJKHEDEN BEDRIJVEN EN FINANCIËLE INSTELLINGEN

Ondernemingen die (in)direct betrokken zijn bij de Israëlische nederzettingeneconomie lopen een groot risico betrokken te raken bij ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht en mensenrechtenschendingen. In de woorden van het VN-mensenrechtenbureau (OHCHR), in januari 2018: "Gezien het gewicht van de internationale juridische consensus over het illegale karakter van de nederzettingen zelf, en het systemische en alomtegenwoordige karakter van de negatieve gevolgen voor de mensenrechten die erdoor worden veroorzaakt, is het moeilijk een scenario voor te stellen waarin een bedrijf activiteiten in de nederzettingen zou kunnen ontplooiën op een manier die in overeenstemming is met de VN-richtlijnen en met het internationaal recht."

Bedrijven hebben - onder de UN Guiding Principles on Business & Human Rights (UNGPs) en de OESO-richtsnoeren voor Multinationals- een duidelijke verantwoordelijkheid om een grotere zorgvuldigheid aan de dag te leggen om te verzekeren dat hun activiteiten niet bijdragen aan mensenrechtenschendingen. Wanneer de activiteiten, producten of diensten van een bedrijf rechtstreeks verband houden met ernstige mensenrechtenschendingen, wordt verwacht dat het bedrijf in kwestie haar verantwoordelijkheid neemt en dergelijke activiteiten beëindigt.

Internationale financiële instellingen, zoals banken en pensioenfondsen, hebben volgens bovenstaande richtlijnen een verantwoordelijkheid om hun invloed aan te wenden, en er zo voor te zorgen dat de ondernemingen waarin zij investeren het internationaal recht respecteren. Als het bedrijf in kwestie vervolgens weigert haar activiteiten aan te passen of stop te zetten, dienen financiële instellingen te desinvesteren. Zo gaf de Kommunal Landspensjonskasse (**KLP**) in juli 2021 al het goede voorbeeld. De **grootste pensioenmaatschappij van Noorwegen** trok zich terug uit maar liefst 16 bedrijven die banden hebben met de Israëlische nederzettingen. In september 2021 kondigde Norges Bank, dat het Noorse "**Government Pension Fund Global**" beheert - eveneens aan alle investeringen in twee nederzettingenbedrijven te beëindigen.

Sinds 2010 hebben talrijke andere instellingen, banken en bedrijven zoals ABP (Nederland), Dexia Crédit Local (Frankrijk), Deutsche Bank (Duitsland), Barclays (VK), HSBC (VK), AXA IM (Frankrijk), Government Pension Fund Global (Noorwegen), Danske Bank (Denemarken), Sampension (Denemarken), United Methodist Church (Verenigde Staten), Quakers in Britain Church (VK), Storebrand (Noorwegen) en Europcar Groupe (Frankrijk) besloten (deels) te desinvesteren in bedrijven die betrokken zijn bij de Israëlische nederzettingen.

5. AANBEVELINGEN

Het DBIO rapport formuleert een reeks van 26 aanbevelingen aan bedrijven, financiële instellingen, Europese regeringen, en lokale besturen in EU-lidstaten, waaronder:

- **Bedrijven die een rol spelen in de bouw, uitbreiding en/of het functioneren van de Israëlische nederzettingen**, dienen deze activiteiten op korte termijn stop te zetten, en de nodige compensaties te voorzien voor Palestijnse gemeenschappen die schade hebben ondervonden van deze activiteiten.
- **Financiële instellingen die financiële relaties onderhouden met bedrijven die een rol spelen in de nederzettingeneconomie** moeten:

- Een diepgaande mensenrechtentoets (“enhanced human rights due diligence”) uitvoeren op alle financiële relaties met bedrijven die een rol spelen in de Israëlische nederzettingeneconomie.
- Hun invloed aanwenden om dergelijke bedrijven te overtuigen hun betrokkenheid bij de Israëlische nederzettingeneconomie te beëindigen. Als dergelijk beïnvloedingsproces binnen een redelijke termijn geen concreet resultaat oplevert, moet de financiële instelling zelf desinvesteren uit de bedrijven in kwestie.
- De nodige actie ondernemen om toekomstige investeringen in bedrijven betrokken bij de nederzettingen te vermijden, via de ontwikkeling van een duidelijk mensenrechtenbeleid dat “betrokkenheid in de Israëlische nederzettingen” als een uitsluitingscriterium hanteert.
- **De Nederlandse regering** moet:
  - Haar invloed als grootste aandeelhouder aanwenden opdat ABN AMRO haar relaties met bedrijven actief in de nederzettingeneconomie herziet.
  - Politieke en financiële steun verlenen aan een jaarlijkse update van de VN-database van nederzettingenbedrijven.
  - Een actieve rol spelen in de lopende onderhandelingen over een juridisch bindend VN-Verdrag over Bedrijven en Mensenrechten, en er voor ijveren dat activiteiten in bezet gebied worden opgenomen in de inhoudelijke scope van het verdrag.
  - Een nationaal verbod uitvaardigen op handel met illegale nederzettingen in bezet gebied.
  - De toegang tot het bedrijfsleveninstrumentarium onthouden aan bedrijven die actief zijn in de nederzettingeneconomie.
  - Het bestaande advies aan bedrijven m.b.t. financiële en economische activiteiten in de Israëlische nederzettingen verscherpen, en deze op een meer proactieve manier verspreiden onder Nederlandse bedrijven en financiële instellingen.
- **Decentrale overheden** moeten er nauw op toezien dat ze geen contracten afsluiten met bedrijven die actief betrokken zijn in de Israëlische nederzettingeneconomie.

	ACS Group	Airbnb	Alstom	Allice	Atlas Copco	Bezeq	Booking Holdings	CAF - Construcciones Y Auxiliar de Grampian	Caterpillar	CETCO Mineral Technologies Group Cemex	Cisco Systems	CNH Industrial	Delek Group	DXC Technology	Energix Renewable Energy	Expedia Group	First International Bank of Israel	General Mills	Hapsoilm Bank	HeidelbergCement	Hewlett Packard Enterprise	Israel Discount Bank	Leumi Bank	Mizrahi Tefahot Bank	Matrix IT	Motorola Solutions	Paz Oil Company	RE/MAX Holdings	Shapir Engineering and Technology	Siemens	Solvay	Terex Corporation	Trip Advisor	WSP Parsons Brinckerhoff	Volvo Group	Eindtotaal USD Million	Eindtotaal EUR Miljoen	
ING Group	170			231			6		963	750	19	94	110	215	5	3				584	387					2			734	301			94		4.668	3.956		
Bondholding																																					5	4
Loans	76								850	447		94	110	205						354	182								734	252			94		3.398	2880		
Shareholding							6		26		19			1		2		3			1					2										60	51	
Underwriting	94			231					87	304				10						229	204									48					1.206	1022		
Rabobank												1.225						108																		1.333	1.130	
Loans												610						108																		718	609	
Underwriting												615																								615	521	
Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (ABP)	4	1	39		84	4	135		180		1	151	3			3		57		21	28			1		159	3		130	2			66	12	1.089	923		
Shareholding	4	1	39		84	4	135		180		1	151	3			3		57		21	28			1		159	3		130	2			66	12	1.089	923		
NN Group	28		37		213		38	15			121	0				8	21	3	8	5	1	1				11			211	8		2	0	3	733	621		
Bondholding	4				2		3								0	0			7																16	14		
Shareholding	24		37		211		36	15			121	0			7	20	3	1	5	1	1					11			211	8		2	0	3	717	608		
Aegon	1		2		14		14		80	2	0	220	2		31	42	30	1	25	88	0	1		0	4			16	2	4		5	1	584	495			
Bondholding							0		64		0	156			31	41	29		23	83																427	362	
Shareholding	1		2		14		14		15	2		65	2		1	1	2	1	2	5	0	1		0	4			16	2	4		5	1	157	133			
Pensioenfonds Zorg en Welzijn (PFZW)	28		21		30	2		8	45		91	9		7	0	1	12	3	0	24	5	8		2	46	7	0	75	0		7	50		480	407			
Shareholding	28		21		30	2		8	45		91	9		7	0	1	12	3	0	24	5	8		2	46	7	0	75	0		7	50		480	407			
ABN Amro	6	0	30		2		8		1	0	2	16	345		0	0			3	0						0		20	6			1		441	374			
Bondholding	5		23				0						3						3																36	31		
Loans													154																							154	131	
Shareholding	0	0	7		2		8		1	0		2	16			0	0									0		20	5							64	54	
Underwriting													188																								188	159
Van Lanschot Kempen					13		27				34	0								17	0					14		48			12	3			169	143		
Bondholding																				17	0					14		48			12	3			26	22		
Shareholding					0		5																															
Eindtotaal	237	1	130	231	356	6	229	24	1.268	753	2	640	1.350	455	253	0	57	1	232	7	658	533	6	10	1	16	222	7	3	0	1.233	319	4	21	219	16	9.499	8.051